

Redengevende omschrijving met waardestelling
Dorshout 5 te Uden
Gemeente Uden

Objectgegevens

Adres : Dorshout 5
Postcode : 5406 ND
Plaats : Uden
Kadastraal : gemeente Uden, sectie P, nr. 1884
Oorspronkelijke functie : boerderij
Huidige functie : woning
Bouwjaar : 1856

Algemeen

Bezoekdatum : 24 mei 2019
Auteur : Karlijn Kersten MA MSc
Redactie : Monique van de Looi
Rapportagedatum : 7 juni 2019

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze beschrijving dient om de cultuurhistorische waarden van de langgevelboerderij vast te stellen. In de beschrijving worden de gevels met de klok mee beschreven, beginnend bij de voorgevel. De gevels worden afzonderlijk van links naar rechts beschreven. De voorgevel van de boerderij betreft de gevel evenwijdig aan de Dorshout. Dit is de noordoostgevel.

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ten zuidwesten van de stad Uden staat op Dorshout 5 een boerderij uit 1856 op de locatie van een oudere voorganger. De boerderij behoort tot het buurtschap Eikenheuvel, wat bestaat uit de straten Eikenheuvelweg en Dorshout die parallel aan het riviertje de Leijgraaf lopen. Deze structuur van langgerekte wegen parallel aan een belangrijke watergang is kenmerkend voor het broeklandschap, ontstaan door ontginning van de nattere broekgronden vanaf de late middeleeuwen. De boerderijen aan de Dorshout en de Eikenheuvelweg zijn dicht op de weg en slechts aan de buitenzijde van de wegen gesitueerd, waardoor er een grotendeels onbebouwd binnengebied van akkers en weilanden is ontstaan.

De rode pijl wijst Dorshout 5 aan. Bron: Google Maps.

De rode cirkel wijst Dorshout 5 aan. Bron: Google Maps.

Monumentenhuis Brabant b.v.

In 1832 staat er op de locatie van de huidige boerderij reeds een huis met erf, hof en bouwland. Dit huis is vermoedelijk de voorganger van de huidige boerderij, die volgens de overlevering stamt uit 1809. Deze voorganger was met de nokas haaks op de weg gesitueerd. Op de Topografische militaire kaart van 1850 is tevens een huis haaks op de weg ingetekend. De locatie hiervan wijkt iets af ten opzichte van het huis op de kadastrale minuut, het is echter bekend dat de topografische militaire kaarten niet altijd even nauwkeurig waren. In 1856 wordt er een nieuwe langgevelboerderij gebouwd met de nokas evenwijdig aan de Dorshout. Vermoedelijk zijn hierbij bouwmaterialen afkomstig van de oude boerderij hergebruikt. In 1899 verschijnt de nieuwe boerderij vermoedelijk voor het eerst op de topografische militaire kaart. Echter, wijkt ook hier de locatie af ten opzichte van de werkelijkheid. Het zou daarom mogelijk zijn dat de ingetekende boerderij Dorshout 2 betreft. Tot in de eerste helft van de twintigste eeuw hebben er achter de boerderij Dorshout 5 enkele bijgebouwen gestaan. Midden achter de boerderij stond, haaks op de boerderij, een bijgebouw onder wolfsdak, wellicht dat dit nog een restant van de oude boerderij was. In 1974 is de boerderij ingrijpend verbouwd, waarbij de voor- en achtergevel volledig opnieuw werden opgetrokken en de gevelindeling werd gewijzigd. De zijgevels zijn blijven staan, maar hier is een nieuwe muur omheen gemetseld. Ook in de zijgevel werd de gevelindeling gewijzigd. werden ommanteld met nieuw metselwerk. De vensters en deuren werden vernieuwd, waarbij tot ver in het oorspronkelijke bedrijfsgedeelte zesruitsvensters zijn toegepast. Hierdoor is visueel de verhouding woonhuis-bedrijf omgedraaid. Ook is in 1974 het rieten dak met pannenvoet aan de straatzijde vervangen door een volledig rieten dak. De oorspronkelijke gebinten en kapconstructie zijn bij de verbouwing vrijwel volledig behouden gebleven.

Kadastrale kaart 1811-1832, minuutplan Uden, sectie I, blad 02. Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

Topografische militaire kaart van 1850. De vermoedelijke locatie van de voorganger van Dorshout 5 is rood omcirkeld. Het is echter bekend dat deze kaarten niet altijd even nauwkeurig waren. Bron: Topotijdreis.nl.

Topografische militaire kaart van 1899. De vermoedelijke locatie van Dorshout 5 is rood omcirkeld. Het is echter bekend dat deze kaarten niet altijd even nauwkeurig waren. Bron: Topotijdreis.nl.

De boerderij is opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond met baksteen in een vrij verband met een cementvoeg, onder een schilddak met aan op de kopgevel van het woongedeelte een wolfseind. Ter hoogte van de brandmuur staat een vernieuwde schoorsteen. Boven het oorspronkelijke bedrijfs gedeelte staat een tweede, later toegevoegde, schoorsteen.

Dorshout 5 vóór 1974. Bron: Dhr. Van Cuijck.

Voorgevel (noordoostzijde)

De voorgevel betreft de gevel die evenwijdig aan de Dorshout staat. Van links naar rechts bevinden zich in de voorgevel een houten zesruits venster met houten luiken, een voordeur met ruitje en tweeruits bovenlicht, drie houten zesruits vensters met houten luiken, twee getoogde houten vierruits vensters, een getoogde houten loopdeur en een getoogde houten dubbele deur. Boven het woongedeelte bevindt zich een halfronde rietgedekte dakkapel.

Voorgevel van de boerderij.

Voorgevel van het bedrijfsgebouw.

Voorgevel van het woongedeelte.

Linkerzijgevel (zuidoostzijde)

In de linkerzijgevel bevinden zich van links naar rechts een drieruits keldervenster, een houten vierruits venster met houten luiken en een houten zesruits venster met houten luiken. Op de verdieping bevinden zich twee dubbele houten vierruits vensters.

Linkerzijgevel.

Keldervenster in de linkerzijgevel.

Achtergevel (zuidwestzijde)

De achtergevel heeft zowel aan de linker- als de rechterzijde een uitbouw. Van links naar rechts bevat de achtergevel een getoogd stalen stalvenster met spinnenkop, twee houten zesruits vensters met houten luiken, een dubbele houten zesruits tuindeur met aan weerszijde een drieruits zijlicht en een houten luik, twee dubbele houten vierruits vensters met houten luiken en een houten vierruits vensters met houten luiken. Het dak boven de achtergevel heeft een pannenvoet van de oorspronkelijke rode Oude Hollandse pannen.

Achtergevel.

Achtergevel van het bedrijfsgedeelte.

Achtergevel van het woongedeelte.

Achtergevel van het woongedeelte.

Rechterzijgevel (noordwestzijde)

De rechter zijgevel bevat twee getoogde stalen stalvensters met spinnenkop.

Rechterzijgevel.

Rechterzijgevel.

Interieur

De begane grond van de langgevelboerderij is bij de verbouwing in 1974 vrijwel geheel in gebruik genomen als woonruimte. De oorspronkelijke indeling is daarbij grotendeels verloren gegaan. Slechts de kelder en de keuken bevinden zich nog enigszins op de oorspronkelijke plek. Ter hoogte van het oorspronkelijke woongedeelte bevinden zich nu de hal, een kantoor, een badkamer, een kelder, een hal bij de achterdeur en de keuken. De afwerking van deze ruimtes dateert van 1974 en later. In de keuken en in het kantoor zijn in de muren nog de staanders van het eerste gebint zichtbaar. De staander in het kantoor is voorzien van haksporen, wat er vermoedelijk op duidt dat deze voorzien is geweest van stucwerk.

De constructie van de boerderij bestaat uit vijf (resten van) ankerbalkgebinten en één dekbalkgebint. Van links naar rechts zijn deze gebinten genummerd met gehakte telmerken: niet zichtbaar, II, III, IIII, IIIII en IIIIII. Gebint nummer III betreft het dekbalkgebint. De gebintonderdelen zijn met elkaar verbonden door middel van houten pen-gat verbindingen. In de woonkamer staat het ankerbalkgebint met de telmerken II en het dekbalkgebint met de telmerken III. Rechts van de woonkamer bevindt zich een gang met aan weerszijde kamers. Hierin bevinden zich nog twee ankerbalkgebinten. De gang eindigt in een grote slaapkamer, waar zich de helft van het vijfde en zesde ankerbalkgebint bevinden. Beide staanders zijn verplaatst in verband met het realiseren van nieuwe ruimten. De andere helft van deze gebinten staan in de garage in het rechter uiteinde van de boerderij.

Op de verdieping van de boerderij is boven het woongedeelte een slaapkamer en een overloop gemaakt. Hier zijn de wormplaten en de daksporen zichtbaar, waartussen

Monumentenhuis Brabant b.v.

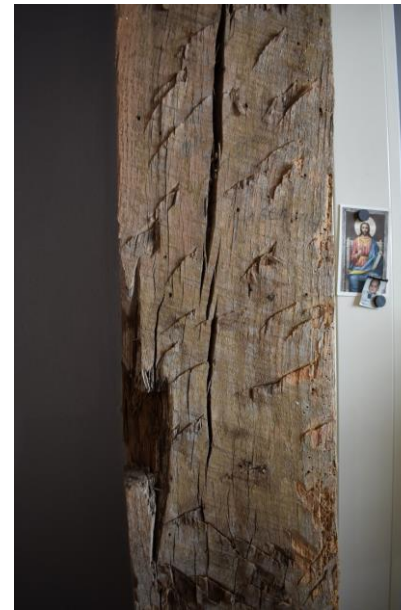
betimmering is aangebracht. Het overige gedeelte van de verdieping is in gebruik als zolder. Hier is de kapconstructie goed zichtbaar. Op de wormplaten, die beide enkele liplassen bevatten om de volledige lengte van de boerderij te kunnen overbruggen, staan de daksporen. Over de sporen liggen de rietlatten waarop de rieten dakbedekking bevestigd is. De oorspronkelijke brandmuur is niet meer aanwezig, maar de locatie hiervan wordt nog wel gemarkeerd door de schoorsteen die in de jaren '70 van de twintigste eeuw opnieuw is opgemetseld.

Staander in de keuken.

Staander in het kantoor.

Haksoren op de staander.

Keuken.

Woonkamer.

Ankerbalkgebint in woonkamer.

Ankerbalkgebint met telmerk II.

Het dekbalkgebint.

Dekbalkgebint.

Dekbalkgebint met telmerk III.

Gang met aan weerszijde kamers.

Ankerbalkgebint met telmerk III.

Vijfde ankerbalkgebint.

Zesde ankerbalkgebint.

Ankerbalkgebint met telmerk IIIIII.

Vijfde ankerbalkgebint.

Ankerbalkgebint met telmerk IIIII.

Ankerbalkgebint met telmerk IIIIII.

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

De waardering heeft betrekking op de langgevelboerderij.

Cultuurhistorische waarden

De langgevelboerderij aan Dorshout 5 bezit enige cultuurhistorische waarde vanwege de uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Uden en met name het buurtschap Eikenheuvel vanaf de negentiende eeuw.

Het object is tevens van cultuurhistorisch belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van langgevelboerderijen.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

Als gevolg van renovatiewerkzaamheden zijn de architectuurhistorische waarden van de boerderij volledig verloren gegaan. De gevels zijn opnieuw opgetrokken of ommuurd en voorzien van nieuwe gevelopeningen en vernieuwde vensters.

De gebinten en de sporenkap zijn vanwege hun oorspronkelijkheid bouwhistorisch waardevol.

Situationele en ensemblewaarden

De langgevelboerderij is van situationele betekenis vanwege de ligging aan de Dorshout, onderdeel van het buurtschap Eikenheuvel. Tevens is de boerderij gebouwd op de locatie van zijn vroeg-negentiende-eeuwse voorganger.

Gaafheid en herkenbaarheid

Slechts de hoofdvorm van de boerderij is herkenbaar gebleven. Bij renovatiewerkzaamheden zijn de gevels van de boerderij opnieuw opgetrokken of ommuurd. Tevens zijn er nieuwe gevelopeningen aangebracht, waarbij tot ver in het oorspronkelijke bedrijfsgedeelte zesruitsvensters zijn geplaatst. Hierdoor is het woongedeelte vergroot en de oorspronkelijke verhouding woon-bedrijfsdeel verloren gegaan. Het rieten dak met pannenvoet is bij deze werkzaamheden aan de voorzijde vervangen voor een volledig rieten kap. Door alle wijzigingen is het oorspronkelijke beeld verloren gegaan.

In het interieur is de indeling grotendeels gewijzigd en is het bedrijfsgedeelte vrijwel volledig bij het woongedeelte getrokken. De nieuwe indeling is echter om de gebinten heen gemaakt, waardoor deze gaaf behouden zijn gebleven. Ook de sporenkap is, op enkele herstelwerkzaamheden en verstevigingen na, volledig oorspronkelijk.

Zeldzaamheid

Vanwege de gaaf bewaarde gebinten en sporenkap is er sprake van enige zeldzaamheidswaarde op lokaal niveau.

